

РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ТИПИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

ECONOMIC ESSENCE AND TYPES OF ECONOMIC DEVELOPMENT

У статті розглянуто еволюцію поглядів на сутність та теорії економічного розвитку. З'ясовано взаємозв'язок економічного розвитку та економічного зростання. Подано класифікацію типів економічного розвитку.

Ключові слова: економічний розвиток, економічне зростання, модель економічного розвитку, типи економічного розвитку, ВВП, реконструктивний економічний розвиток.

Ключевые слова: экономическое развитие, экономический рост, модель экономического развития, типы экономического развития, ВВП, реконструктивное экономическое развитие.

The article examines the evolution of views on the nature and theory of economic development. It is shown the relationship of economic development and growth and classification of types of economic development.

Key words: economic development, economic growth, economic development model, types of economic development, GDP, reconstructive economic development.

УДК 330.34.+332.15(477)

Петришина Н.В.

к.е.н.,

доцент кафедри економічної теорії
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова

В статье рассмотрена эволюция взглядов на сущность и теории экономического развития. Установлена взаимосвязь экономического развития и экономического роста. Представлена классификация типов экономического развития.

Постановка проблеми. Економічний розвиток суспільства постійно перебуває в центрі економічних досліджень вчених, особливо сьогодні, коли однією з найактуальніших проблем постає проблема створення моделі економічного розвитку України. На думку професора А. Гальчинського, це можливо шляхом побудови на новій концептуальній основі теорії економічного розвитку, яка, займає ключове місце в системі політекономічних знань. На його думку, політекономія – це теорія економічного розвитку [1, с. 4]. На наш погляд, побудова моделі економічного розвитку неможлива без з'ясування сутності категорії «економічний розвиток» та теорій економічного розвитку минулих часів та сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основи сучасних наукових поглядів стосовно розуміння сутності економічного розвитку були закладені класиками політичної економії А. Смітом і Д. Рікардо. Дослідженням поняття економічного розвитку також займалися У. Петті, К. Маркс, Й. Шумпетер, Дж. М. Кейнс, Р. Солоу, С. Кузнець, Є. Белл та ін. Дослідження питань економічного розвитку та створення моделі економічного розвитку держави здійснюють відомі українські вчені-економісти – В. Геєць, А. Гальчинський, А. Гриценко, Я. Жаліло, Ю. Зайцев, С.В. Мочерний, В. Тарасевич, Л. Федулова, Л. Шинкарук і багато інших.

Незважаючи на велику кількість наукових праць та значні досягнення в трактуванні поняття розвитку, чіткого розмежування між розвитком та зростанням нами не було виявлено, тому в даній статті ми зробили спробу викласти свою позицію щодо їх розмежування.

Постановка завдання. Метою є дослідження еволюції поглядів на сутність поняття «економіч-

ний розвиток», розмежування понять «економічний розвиток» та «економічне зростання» та виокремлення типів економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні існує величезне розмаїття точок зору на економічний розвиток, що вимагає аналізу еволюції найважливіших теоретичних поглядів на розвиток і зростання у сфері економіки. Так А. Сміт у своїй праці «Дослідження про природу і причини багатства народів» (1776) головним її предметом бачить економічний розвиток. Якісне перетворення в організації праці призводить до підвищення продуктивності праці, а отже, до збільшення випуску продукції у сотні або тисячі разів. А. Сміт підійшов до розуміння справжнього взаємозв'язку між якісними зрушеннями в економіці та «вибуховим» зростанням «багатства народів»; ключовим елементом його концепції є нагромадження капіталу, яке здійснюється за рахунок чистого доходу (тобто надлишку над вартістю товарів, необхідних для підтримки життєздатності робочої сили) завдяки заощадженням капіталістів [2, с. 21-22].

У IV розділі I тому «Капіталу» «Виробництво відносної додаткової вартості» К. Маркс розкрив діалектику економічного розвитку та економічного зростання – якісні зміни та зрушення у продуктивних силах і виробничих відносинах, які й утворюють зміст явища, яке називають економічним розвитком, відкривають простір для кількісних змін, тобто стають потужним локомотивом економічного зростання. При цьому при інтенсивному впровадженні нової техніки і нових технологій економічне зростання стає якісним і набуває рис економічного розвитку. Саме тому у багатьох авторів поняття «економічний розвиток» та «економічне

зростання» фактично ототожнюються. За К. Марксом, економічний розвиток може відбуватися як по лінії прогресу, так і по лінії регресу. Проте, якщо рух від простого до складного є магістральною закономірністю виникнення та формування економічних форм, то рух від складного до простого, від більш до менш розвиненого – тимчасова тенденція, що має суто швидкоплинний характер [3, с. 19].

У 1926 р. Й. Шумпетер здійснив друге видання своєї роботи «Історія економічного розвитку» (1911 р.) і увів в економічну науку новий критерій розмежування між економічним зростанням та економічним розвитком, різницю між якими пояснив так: «Поставте в ряд стільки поштових карет, скільки побажаєте, – залізниці у вас при цьому не вийде». Економічне зростання – це збільшення за певний час виробництва і споживання одних і тих же товарів і послуг. Економічний розвиток – це, передусім, поява чогось нового, раніше невідомого, або, інакше кажучи, інновацій [4, с. 52].

Основу концепцій економічного розвитку складають теорії економічного розвитку (Й. Шумпетер), економічних циклів (М. Кондратьєв, К. Перес, К. Фрімен), економічного зростання (С. Кузнець), динамічної ефективності (Х. Уерта де Сото), збігу історичних обставин розвитку (Гж. В. Колодко) та ін. Отже, аналіз концепцій економічного розвитку показав, що кожна з них була розроблена відповідно до реальної економічної ситуації, стану економіки та певного періоду розвитку, котрий розглядався вченими. Водночас, у кожній із проаналізованих концепцій фактор капіталу виявлявся основним у забезпеченні процесу зростання (неокейнсіанці вважали, що інвестиції – рушійна сила економічного зростання, Р. Солоу оцінював внесок праці та капіталу в економічне зростання).

Теоретичне осмислення категорії «економічний розвиток» важливе для розробки моделі соціально – економічного розвитку країни. Так, у «Тлумачному словнику» С.І. Ожегова «розвиток» – це процес закономірної зміни, переходу від одного стану в інший, досконаліший, перехід від старого якісного стану до нового, від простого до складного, від нижчого до вищого» [5, с. 56].

Дослідження питань економічного розвитку та створення моделі економічного розвитку держави здійснюють відомі українські вчені-економісти – В. Геєць, А. Гальчинський, А. Гриценко, Я. Жаліло, Ю. Зайцев, С.В. Мочерний, В. Тарасевич, Л. Федулова, Л. Шинкарук і багато інших. Розглянемо деякі з них. Так академік В. Геєць вказує на несформованість достатнього економічного потенціалу для довгострокового економічного зростання, що визначає необхідність його активізації на основі нової економічної стратегії, «із залученням довгострокових факторів зростання, які по суті і формують ендогенізовану модель забезпечення реалізації стратегії зростання економіки» [6, с. 43].

С. Мочерний вважає, що економічний розвиток – процес функціонування та еволюції економічної системи в довготерміновому періоді, що відбувається під впливом економічних суперечностей, потреб та інтересів [7, с. 468]. А.С. Філіпенко розглядає економічний розвиток, як якісні зміни в господарській системі суспільства, які забезпечують кількісне нарощування його ресурсового потенціалу та якісне вдосконалення базових елементів формотворчих структур [8, с. 71]. Шинкарук Л.В. вказує на те, що, на відміну від економічного зростання, під економічним розвитком розуміють те, що у новому періоді відбувається не просто кількісне збільшення випуску товарів і послуг, які вироблялися раніше, а має місце хоча б одне із зазначених нижче нових економічних явищ: виробництво нових товарів і послуг; упровадження та використання нової техніки і нових технологій; опанування нових, порівняно з минулими періодами, соціально-економічних інститутів (відносин). Отже, можна побачити, що, економічне зростання та економічний розвиток певним чином пов'язані поміж собою й водночас відрізняються. Так країна може переживати економічне зростання без економічного розвитку, а економічний розвиток, особливо в умовах зміни і становлення нових соціально-економічних відносин, як правило, супроводжується економічним спадом [9, с. 15].

Отже, економічне зростання і економічний розвиток тісно взаємопов'язані, однак, економічне зростання може відбутися і за умов відсутності економічного розвитку, в той час, як економічний розвиток без економічного зростання неможливий. Економічне зростання становить зміст економічного розвитку, є його складовою частиною. Погоджуємося із думкою Е. Райхліна про взаємозв'язок між економічним зростанням та економічним розвитком: економічне зростання – це суто кількісний економічний розвиток, а економічний розвиток – не що інше, як якісне економічне зростання [10, с. 35].

Виділяють дві форми економічного розвитку національного господарства: еволюційна, пов'язана з поступовими усвідомленими кількісними та якісними змінами в продуктивних силах; революційна, що характеризується стрибкоподібним неусвідомленим переходом від одного стану економічних явищ і процесів до іншого або стрибкоподібною зміною у продуктивних силах.

Необхідність та проблема створення ефективної моделі економічного розвитку вже давно вийшла за межі суто академічної проблематики. На жаль, на Всесвітньому економічному форумі в Давосі (січень 2012 р.), який пройшов під гаслом «Велика трансформація: формування нової моделі розвитку» [11, с. 90] не з'явилася жодної нової моделі або формули, які сприяли б подоланню світової кризи. Основним результатом Давосу можна вважати те, що всі його учасники

погодилися з кризою нинішньої світової фінансової системи, визначили постановку ефективних механізмів подолання кризи; згуртували зусилля у вирішенні цієї проблеми.

Рівень економічного розвитку країни визначають за обсягом ВВП або обсягом і структурою ВВП, за подушним ВВП, структурою зайнятості населення, енерго- і електроспоживанням, обсягом експорту. Рівень економічного розвитку країни в цілому дуже точно відображає структура зайнятості населення.

Існує велика кількість типів економічного розвитку. Янгельська К.Ю. виділяє такі типи економічного розвитку: 1. За метою: – локомотивний – лідируючий розвиток, що став першим за економічною потужністю господарства, визначає технічний прогрес і динаміку світового виробництва та не передбачає руху за заданим зразком; – випереджаючий – досягнення кращого результату за менший проміжок часу, випередження конкурентів на основі нової якості розвитку; такий, що наздоганяє – рух за зразком; передбачає формування економічного зростання шляхом збільшення національного доходу і підвищення норми і маси накопичення, заміщення імпорту і забезпечення припливу іноземного капіталу; 2. за моделлю: 1) японський, який характеризується високими темпами економічного зростання, лідерством в багатьох областях НТП, відносно високими темпами збільшення зайнятості та низьким рівнем безробіття, а також слабким розвитком соціальних послуг держави. Базується на високому рівні загальноосвітньої та кваліфікаційної підготовки робочої сили та специфічній системі трудових відносин; 2) західноєвропейський, який характеризується невисокими темпами економічного зростання, нестійкістю зайнятості, високим безробіттям, значною часткою соціальних видатків держави у ВВП та відставанням у сфері НТП. Базується на соціальній гармонізації, значному впливу профспілок та політичних партій; 3) американський, який має стійке економічне зростання, найвищі темпи зростання зайнятості, низький рівень безробіття. Базується на широкому поширенні комп'ютерних та інформаційних технологій орієнтації на індивідуальний успіх, конкуренцію та ринкові чинники [12, с. 28].

Член-кореспондент НАН України Гриценко А.А. досліджує таке поняття, як реконструктивний економічний розвиток – це такий розвиток, який досягається на основі якісної перебудови несучих конструкцій економіки, корінної зміни її структури. Його особливістю є те, що він може бути досягнутий як за економічного зростання, так і за нульових і навіть за від'ємних темпів зростання економіки. Він наводить такий приклад, якщо українська економіка буде здійснювати свою реконструкцію таким чином, що скорочуватимуться експортно-

сировинні виробництва (металургія, хімія і т. ін.), а будуть розвиватися галузі, що працюють на внутрішній ринку (унаслідок чого зростуть доходи і якість життя населення, зменшиться соціальна диференціація за доходами), то ми матимемо розвиток економіки навіть у тому разі, коли зростання внутрішнього ринку буде відбуватися темпами, які не перебивають втрати від зменшення експорту, і в цілому темпи зростання економіки знизяться або навіть будуть від'ємними. Такий тип реконструктивного розвитку через деякий час стане актуальним для світової економіки. Але для України він став актуальним уже зараз. Сам зміст реконструктивного економічного розвитку включає в себе соціальну спрямованість змін. Якщо, наприклад, економіка кількісно не зростає, а відбуваються зміни в структурі економіки, то цей процес може бути охарактеризовано, як розвиток тільки в тому разі, коли більшою мірою задовольняються життєві потреби людей і суспільства в цілому. Це і означає, що реконструктивний розвиток по своїй суті є соціально спрямованим, націленим на забезпечення соціальної рівноважності і справедливості [13, с. 10]. Враховуючи безмежність потреб, на нашу думку, міру задоволення життєвими потребами людей і суспільства в цілому буде складно визначити, іншими словами, достовірність даних такого дослідження буде невисокою.

Москаленко О. М. пропонує модель випереджального економічного розвитку, яка відповідає потребам України на сучасному етапі, повинна, увібрати в себе найкращі приклади міжнародної ділової практики, враховувати специфіку вітчизняних суспільно-політичних і економічних відносин, обов'язково відображати національні інтереси країни й суспільства [14, с. 15]. На думку В. Геєця «в Україні необхідно сформулювати нові раціональні стандарти життя, таку модель поведінки і добробуту, яка б давала можливість користуватися всіма благами цивілізації». Вирішення цих завдань ускладнюється за умов, коли «у кризі перебуває не тільки соціальна держава, але й усе суспільство» [15, с. 6].

Важливим питанням у розкритті сутності економічного розвитку є встановлення виважених відносин між державою і бізнесом. Цілком однозначно слід відповісти на питання, хто головний – влада чи бізнес. Якщо розуміти під бізнесом ринкову економіку, а під владою – сучасну державу, то відповідь одна: економіка первинна, а держава вторинна. Економіка є такою, якою вона є, а держава – такою, яка потрібна економіці. Раз і назавжди необхідно припинити будь-які натяки на те, що бізнес і держава – вороги. Вони навіть не конкуренти – кожен з цієї пари виконує свою, необхідну всій державі функцію. Протистояння між владою і бізнесом може існувати лише у тому випадку, коли бізнес прагне сам здійснювати владу, а держава – робити бізнес. На жаль, в Україні саме так і відбувається.

Первинність економіки відносно політики зовсім не означає, що влада має обслуговувати бізнес. Вони обоє обслуговують загальнонаціональні інтереси країни та її народу, і це – не просто ідеологічний штамп. По-перше, самі суб'єкти бізнесу і влади є частиною цього ж народу, по-друге, держава не є владою без підвладних, по-третє, бізнес неможливий без залучення людського капіталу, підтримки населення як робочої сили і як платоспроможного споживача. Жорстока істина полягає в тому, що у будь-якій політичній системі – від найбільш демократичної до диктаторсько-монархічної – влада більше дослухається до інтересів багатшої частини суспільства, ніж біднішої.

Рівень демократії визначається не тим, щоби держава не прислуховувалася до інтересів бізнесу (в такому разі вона просто не утримається), а тим, наскільки гармонійно влада вміє поєднувати інтереси біднішої і багатшої частин суспільства. Якщо сказати відверто, то в Україні влада сьогодні, звісно, приведена бізнесом, але вона надто сильно залежить від найбідніших і нерідко змушена наносити шкоди загальнонаціональним інтересам, підганяючи свої дії і вчинки під вимоги найбідніших.

Доки ми не визнаємо відверто, що сукупний обсяг прийнятих українською владою на себе соціальних зобов'язань давно перевищив можливості економіки, доки не припинимо практику роздавання популістських «милостинь», до яких треба віднести мало не найнижчий у світі пенсійний вік, мало не найбільшу кількість свят і неробочих днів, державний тиск на житлово-комунальні та транспортні тарифи, «дешевий» природний газ і безліч інших звичних для нас, але несумісних з ринковою економікою явищ, Україна залишиться на узбіччі не лише Європейської інтеграції, але й світового прогресу взагалі.

Україні прагнуть нав'язувати хибну думку, нібито бізнес процвітає тим більше, чим менше влади. Насправді «лібералізм», або ж «ринковий фундаменталізм», який нібито є теоретичною основою цього вчення, на практиці не застосовується і ніколи не застосовувався в жодній країні – така країна негайно розвалилася б у перші місяці такого застосування.

Держава більше потрібна бізнесові, ніж бізнес державі, з ряду причин:

– перерозподіляючи доходи, вона створює ринок збуту для бізнесу. В середньому держава через пенсії, найм службовців, військових тощо, фінансування освіти, науки і деяких інших сфер робить покупцями до половини населення. На додаток до цього виконання бюджетних замовлень і постачання для державних закупівель забезпечує ринок збуту не менше чверті всього товарного виробництва;

– держава організує і виконує безліч таких суспільно необхідних справ, які бізнес не може чи не

бажає виконувати. Вона утримує тих, хто неспроможний вижити в ринкових умовах будує дороги і каналізацію, забезпечує охорону всієї країни від небезпек ззовні і порядок всередині, підтримує культуру, освіту і охорону здоров'я. Можете уявити здорове суспільство, де інваліди просто помирають, безпека держави спирається на приватні армії олігархів, порядок на вулицях підтримується їх же охоронними службами, проїзд і прогулянка по вулицях і дорогах платні, вчаться і лікуються виключно за гроші?;

– держава допомагає бізнесу, коли встановлює правила відносин між учасниками бізнесу і створює механізми для безумовного дотримання цих правил. Звичайно, ці правила з самого початку створював і удосконалював сам бізнес, він спроможний задіяти і певний примус для тих, хто ухиляється від їх виконання, але історичний досвід показав, що безперервність і злагодженість дій учасників ринкових відносин і тим більше – підпорядкування цих дій інтересам суспільства краще досягаються там, де ці правила і механізми їх дотримання створюються не самими учасниками ринку, а відносно незалежною від них державою.

Тут прихована головна проблема української держави – вона погано виконує цю регулятивну функцію. За всі роки незалежності законодавча влада в Україні так і не спромоглася створити зрозумілу, достатньо повну, несуперечливу і досконалу нормативно-правову базу врегулювання відносин між учасниками бізнесу, а виконавча влада – налагодити механізм, за якого були б неможливими будь-які відхилення від нормативно-правових вимог.

При цьому провина законодавчої влади вагоміша, ніж виконавчої: доки нормативно-правова база господарювання недосконала, а місцями взагалі бездіяльна, неможливо, та й недоцільно створювати досконалий механізм безумовного дотримання вимог законодавства. Невиконання законів – природна реакція суспільства на недоробки законодавчої влади.

У реальному житті будь-яка демократія нездатна повністю виправдати саму суть цього слова – «влада народу». Вона завжди залишається «владою від імені народу» – ще нікому у світовій історії не вдалося побудувати систему дійсного всенародного самоуправління, яка б не стала повним безладом. Будь-які органи, створені в державі для виконання управлінських функцій, неминуче отримують «власні інтереси», далеко не завжди тотожні з інтересами всього суспільства і народу.

Тому надзвичайно важливу роль в удосконаленні відносин влади з суспільством відіграє залучення різного роду громадських організацій до процесів вироблення державних рішень, а далі – і до контролю за виконанням цих рішень. На відміну від будь-якого державного органу, громадська

організація не може мати власних інтересів, які б суперечили інтересам її засновників – тому можна бути впевненим, що пропозиції цієї організації будуть більш погоджені з дійсними інтересами більшості суспільства.

Виборні представники, якими гарними вони б ні були, не можуть з такою пристрасстю і послідовністю захищати справу дітей-інвалідів, як це роблять організації матерів цих дітей, так просувати здорову старість і здоровий спосіб життя, як самі організації аматорів спорту або товариства моржів-ветеранів, аматорів бігу і т.д.

Задача законодавців усіх рівнів – створити правовий простір для стикування двох видів демократії, підтримати мотивацію до самоорганізації і суспільного самоврядування, прокласти містки між самоорганізованим населенням, його виборними органами на локальній території і муніципальними структурами влади і життєзабезпечення.

Дієвість влади потребує концентрації в руках держави суттєвої частки фінансових ресурсів. Позиція зарубіжних експертів з цього питання узагальнено полягає у вимозі «дати задній хід розширенню державного сектора». На їх думку, «Україна не може собі дозволити збирати у вигляді податків більше, ніж 40% ВВП», хоча середній рівень цього показника для ЄС досягає майже 60%. Послідовне впровадження такого підходу здатне повністю усунути українську державу від управління суспільними та економічними процесами, що має не менш негативні наслідки, ніж надмірний державний контроль і опіка.

Протягом 1995-1998 років Україна вже виконувала саме таку рекомендацію – обмежити економічні функції держави, за будь-яку ціну утримати в мінімальних межах бюджетний дефіцити і інфляцію. Результатом такої політики стало загрозливе нарощування внутрішнього і зовнішнього державного боргу, стагнація національного виробництва і, зрештою, фінансова криза 1998 року.

Лише після кризи 1998 року, коли українська влада втратила можливості використовувати внутрішні і зовнішні запозичення для покриття державних видатків, фактично була змушена мобілізувати власні фінансові ресурси, віднайшла можливості для суттєвого збільшення соціальних видатків – стан хронічної економічної депресії змінився на висхідну траєкторію зростання ВВП. Останні роки доходи населення зростали високими темпами, частка української держави у перерозподілі ВВП поступово зросла (хоч і не досягла середнього рівня розвинутих країн). Все це – реальне досягнення і немає підстав принципово змінювати цю стратегічну лінію, повертатися до дискредитованої політики неолібералізму.

Ще з середини минулого століття світова економічна думка активно досліджує особливу роль науки, технологій та інноваційних процесів в еко-

номічному розвитку держави. Нині вирішальний вплив науково-технічних та інноваційних чинників на темпи і якість економічного зростання обґрунтовано економічною теорією, підтверджено господарською практикою і визнано багатьма країнами світу, у тому числі й Україною.

Україна рано чи пізно змушена буде сформувати й практично реалізувати модель розвитку з сильним державним диригуванням. Це не заперечує ринковий вектор, а навпаки – надає йому більшій спрямованості. Ніякими «особливостями» перехідного періоду, первинного нагромадження капіталу не можна виправдати спотворену поляризацію суспільства – на абсолютно злиднених і надбагатих, монопольних роботодавців, які не визнають ніяких соціальних застережень і цинічно експлуатують беззахисну, безпрецедентно дешеву працю (робочу силу). Зникнення такого ганебного явища, як бідність працюючої сім'ї – ключова проблема й невідкладне завдання української держави.

Невисокі темпи економічного розвитку, які спостерігаються в Україні протягом останнього часу можуть не виявитися тимчасовими, якщо не вжити заходів щодо діяльності держави, спрямованої на створення інноваційних засад розвитку економіки. Такі заходи повинні сприяти створенню в Україні розвиненої соціально і демократичної держави з конкурентоспроможною ринковою економікою, здатною до входження у світовий економічний простір.

Висновки з проведеного дослідження. Більшість наукових джерел трактують економічний розвиток та економічне зростання з позиції впливу різних періодів розвитку суспільства та еволюції наукової думки. Деякі автори ототожнюють дані поняття. На нашу думку, економічне зростання і економічний розвиток тісно взаємопов'язані, однак, економічне зростання може відбутися і за умов відсутності економічного розвитку, в той час, як економічний розвиток без економічного зростання неможливий, тобто економічне зростання становить зміст економічного розвитку і є його складовою частиною.

Необхідною умовою економічного розвитку України є переосмислення того, що трансформаційні перетворення та формування сучасної моделі ринкової економіки неможливі без активної участі держави як економічного суб'єкта. Основою регулюючої діяльності держави є закони розвитку й функціонування ринкової економіки і держава не повинна виходити за межі дії цих законів. Попри існування вищезазначених численних концепцій та поглядів на економічний розвиток, вибір ефективної моделі економічного розвитку для економіки України залишається й досі актуальним. Однак, на нашу думку, самі положення теорії ендогенного зростання, які ґрунтуються не лише на кількісних, а й на якісних аспектах розвитку, здатні забезпечити наукове обґрунтування стабільного еконо-

мічного розвитку вітчизняної економіки, що стане темою нашого подальшого дослідження.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гальчинський А. Економічний розвиток: методологія оновленої парадигми [Електронний ресурс] / А. Гальчинський // Економіка України. – 2012. – № 5. – С. 4-17.
2. Смит Адам. Исследование о природе и причинах богатства народов [Текст] / А. Смит. – М. : Ось-89, 1997. – 256 с.
3. Структурні зміни та економічний розвиток України : монографія / [Геєць В.М., Шинкарук Л.В., Артюмова Т.І. та ін.]; за ред. д-ра екон. наук Л.В. Шинкарук ; НАН України ; Ін-т екон. та гірогнозув. – К., 2011. – 696 с.
4. Теория экономического развития [Текст] ; Капитализм, социализм и демократия / Й. А. Шумпетер ; пер. с нем., англ. В. С. Автономов [и др.] ; . – М. : Эксмо, 2008. – 863 с.
5. Ожегов Сергей Иванович. Словарь русского языка [Текст] : около 60000 сл. и фразеологических выражений / С. И. Ожегов ; общ. ред. Л. И. Скворцов. – 25-е изд., испр. и доп. – М. : ОНИКС : Мир и Образование, 2006. – 973 с.
6. Інноваційна Україна 2020 [Електронний ресурс] : національна доповідь / Національна академія наук України, Секція суспільних і гуманітарних наук ; за заг. ред. В. М. Гейця. – Київ : [б. в.], 2015. – 336 с.
7. Економічна енциклопедія [Текст] : у 3 т. / гол. ред. Б. Д. Гаврилишин. – К. : Видавничий центр «Академія», 2000. – Т. 1: А (абандон) – К (концентрація виробництва) / відп. ред. С. В. Мочерний, 2000. – 864 с.
8. Філіпенко Антон Сергійович. Цивілізаційні виміри економічного розвитку [Текст] : [монографія] / А. С. Філіпенко. – К. : Знання України, 2002. – 192 с.
9. Структурні зміни та економічний розвиток України : монографія / [Геєць В.М., Шинкарук Л.В., Артюмова Т.І. та ін.]; за ред. д-ра екон. наук Л.В. Шинкарук ; НАН України ; Ін-т екон. та гірогнозув. – К., 2011.-696 с.
10. Райхлин Э. Основы экономической теории: Макроэкономическая теория валового внутреннего продукта (кейнсианский подход) [Текст] / Э. Райхлин. – М. : Наука, 1997. – 365 с.
11. Габрилевич А. С. Давос-2012: невинправдані сподівання / А. С. Габрилевич // Панорама політологічних студій. – 2012. – Вип. 8. – С. 88-96.
12. Ягельська К.Ю. Випереджаючий національний економічний розвиток: теоретико- методологічний та прикладний аспекти. — К.: «Видавництво «Центр учбової літератури», 2015. — 350 с.
13. Реконструктивний економічний розвиток: основні напрями, ефективність і соціальна справедливність : монографічний збірник / за ред. акад. НАН України Гейця В.М., чл.-кор. НАН України Гриценка А.А. ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – Електрон. дані. – К., 2016. – 240 с.
14. Москаленко О.М. Випереджаючий економічний розвиток: теоретико-інституціональні засади і проблеми реалізації в Україні // Економіка України». – 2014. – 8 (633). – С. 4-18.

15. Геєць В. М. Яке майбутнє у соціальної держави? [Електронний ресурс] / В. М. Геєць // Економіка України. – 2013. – № 7. – С. 4-20.

REFERENCES:

1. Halchynskiy A. Ekonomichniy rozvytok: metodolohiia onovlenoi paradyhmy [Elektronnyi resurs] / A. Halchynskiy // Ekonomika Ukrainy. – 2012. – # 5. – S. 4-17.
2. Smit Adam. Issledovanie o prirode i prichinakh bogatstva narodov [Tekst] / A. Smit. – M. : Os'-89, 1997. – 256 s.
3. Strukturni zminy ta ekonomichniy rozvytok Ukrainy : monohrafiia / [Heiets V.M., Shynkaruk L.V., Artomova T.I. ta in.]; za red. d-ra ekon. nauk L.V. Shynkaruk ; NAN Ukrainy ; In-t ekon. ta hirohnozuv. – K., 2011. – 696 s.
4. Teoriya ekonomicheskogo razvitiya [Tekst] ; Kapitalizm, sotsializm i demokratiya / Y. A. Shumpeter ; per. s nem., angl. V. S. Avtonomov [i dr.] ; . – M. : Eksmo, 2008. – 863 s.
5. Ozhegov Sergey Ivanovich. Slovar' russkogo yazyka [Tekst] : okolo 60000 sl. i frazeologicheskikh vyrazheniy / S. I. Ozhegov ; obshch. red. L. I. Skvortsov. – 25-e izd., ispr. i dop. – M. : ONIKS : Mir i Obrazovanie, 2006. – 973 s.
6. Innovatsiina Ukraina 2020 [Elektronnyi resurs] : natsionalna dopovid / Natsionalna akademiia nauk Ukrainy, Sektsiia suspilnykh i humanitarnykh nauk ; za zah. red. V. M. Heitsia. – Kyiv : [b. v.], 2015. – 336 s.
7. Ekonomichna entsyklopediia [Tekst] : u 3 t. / hol. red. B. D. Havrylyshyn. – K. : Vydavnychiy tsentr «Akademii», 2000. – T. 1: A (abandon) – K (konsentratsiia vyrobnytstva) / vidp. red. S. V. Mochernyi, 2000. – 864 s.
8. Filipenko Anton Serhiiovich. Tsyvilizatsiini vymiry ekonomichnoho rozvytku [Tekst] : [monohrafiia] / A. S. Filipenko. – K. : Znannia Ukrainy, 2002. – 192 s.
9. Strukturni zminy ta ekonomichniy rozvytok Ukrainy : monohrafiia / [Heiets V.M., Shynkaruk L.V., Artomova T.I. ta in.]; za red. d-ra ekon. nauk L.V. Shynkaruk ; NAN Ukrainy ; In-t ekon. ta hirohnozuv. – K., 2011. – 696 s.
10. Raikhlyn Э. Osnovy ekonomicheskoi teoryi: Makroekonomicheskaiia teoriia valovoho vnutrenneho produkta (keinsyanskyi podkhod) [Tekst] / Э. Raikhlyn. – M. : Nauka, 1997. – 365 s.
11. Habrylevych A. S. Davos-2012: nevypravdani spodivannia / A. S. Habrylevych // Panorama politolohichnykh studii. – 2012. – Vyp. 8. – S. 88-96.
12. Yahelska K.Yu. Vyperedzhaiuchy i natsionalnyi ekonomichniy rozvytok: teoretyko- metodolohichni ta prykladnyi aspekty. — K.: «Vydavnytstvo «Tsentr uchbovoi literatury», 2015. — 350 s.
13. Rekonstruktyvnyi ekonomichniy rozvytok: osnovni napriamy, efektyvnist i sotsialna spravedlyvist : monohrafichniy zbirnyk / za red. akad. NAN Ukrainy Heitsia V.M., chl.-kor. NAN Ukrainy Hrytsenka A.A. ; NAN Ukrainy, DU «In-t ekon. ta prohnozuv. NAN Ukrainy». – Elektron. dani. – K., 2016. – 240 s.
14. Moskalenko O.M. Vyperedzhaiuchy i ekonomichniy rozvytok: teoretyko-institutsionalni zasady i problemy realizatsii v Ukraini // Ekonomika Ukrainy». – 2014. – 8 (633). – S. 4-18.
15. Heiets V. M. Yake maibutnie u sotsialnoi derzhavy? [Elektronnyi resurs] / V. M. Heiets // Ekonomika Ukrainy. – 2013. – # 7. – S. 4-20.

Petryshyna N.V.

Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Economic Theory
National Pedagogical Dragomanov University

ECONOMIC ESSENCE AND TYPES OF ECONOMIC DEVELOPMENT

This article explores evolution of views on economic development. Economic development of society is constantly at the centre of economic research for scientists, especially today, when one of the most pressing problems is the problem of creating a model of economic development of Ukraine. It is impossible to build without clarifying the essence of the category of “economic development” and economic theories of past times and present.

Revealed that despite the large number of scientific works and substantial advances in the interpretation of the concept of “development”, a clear distinction between the development and the growth wasn't observed. In this article we have attempted to analyse the definitions and represent our position on disengagement of it.

We prove that economic growth and economic development are closely interconnected. Economic growth can occur in the absence of economic development, while economic development is impossible without economic growth. Economic growth is the content of economic development and it is an integral part of it.

Distinguished two forms of economic development of the national economy: evolutionary (related gradual conscious quantitative and qualitative changes in the productive forces) and revolutionary (characterized unconscious abrupt transition from one state of economic phenomena and processes to another or hopping in the productive forces).

Was revealed a great number of types of economic development (leading development, anticipatory, achievement of better results in less time, modelled movement; Japanese, Western European, American, reconstructive, etc.)

It is proved that a necessary condition for economic development of Ukraine is realization, that transformation and formation of a modern market economy model is impossible without the active participation of the state as an economic entity. The basis for regulatory activities of state is low of function and development of the market economy – and the state should not go beyond the limits of these laws. Despite the existence of numerous concepts and views on economic development, the choice of an effective model of economic development for the economy of Ukraine is still relevant.